

„Mert a szívnek teljességéből szól a száj”

**Könyvtártudományi tanulmányok
Hajdu Géza 80. születésnapjára**

**SZEK Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó
Szeged, 2007**

Tartalom

Bevezető	7
Hajdu Géza életrajza	9
Domokos László: Hajdu Géza 80 éves. Levélféle öreg (?) barátomnak	11
Tóth Béla: Géza	13
Nagy Attila: Köszöntő	15
Szente Ferenc – Csapó Edit: Köszöntő	16
Soós Csilla: Hajdu Géza köszöntése 80. születésnapja alkalmából	17
Varga Róbert: Hajdu Gézáról	19
Kertész Károly: Köszöntő	22
Gerber György: Köszöntő	24
Vóna Györgyné Szűcs Mária: Köszöntő	26
Kocsis István: Ideje van a köszöntésnek	28
Nagy Attila: Kulturális globalizáció és nemzeti kánon avagy új/régi gyerekolvasók	36
Tuba László: Eseteim	42
Varga Róbert: Az olvasótábori és népfőiskolai módszerek összevetése	47
Gerber György: A nyelv szerepe Dunabogdány zárttságának megőrzésében ..	53
Tóth Gyula: A 80 éves Hajdu Géza köszöntése	61
Baricz Zsolt: Az Óceántól az Érig	78
Buzai Csaba: Múlt, jelen, jövő a Barackosi Olvasókör életében	83
Fuchsné Benák Katalin: Áldásos életút: Olvasókörtől – olvasókörig	107
Gereben Ferenc: Cívis történetek	124
Harkai Daniella: A Szilléri-könyvtár és története	140
Monok István: Kit nevezhetünk könyvtárosnak a XVI–XVIII. századi Magyarországon?	156
Nemes Erzsébet: Olvasókörök régen és ma	165
Pajor Enikő: Egy mutató – és ami kiolvasható belőle. A bajai ferencesek Historia Domusának olvasata	174
Zvara Edina: Kézírtas és nyomtatott regulák Magyarországon a közép- és a korai újkorban	187
Barátné Hajdu Ágnes: Az érzékelés és megjelenítés lehetőségei, különös tekintettel az ETO-ra	199
G. Szabó Lenke: A könyvtári munka etikai kérdései	221
Patkósné Hanesz Andrea: A könyvtári honlapok elemzésének, minőségének fontossága az információs társadalomban	232
Horváth Varga Margit: A Csemegi Károly Könyvtár és Információs Központban működő Európai Információs Pont marketingstratégiája ...	242

Mader Béla: A jövő könyvtára – a könyvtár jövője.....	249
Mátó Erzsébet: A hazai könyvtári-információs trendek érvényesülése a makói József Attila Városi Könyvtárban	259
Barátné Hajdu Ágnes: Hajdu Géza publikációinak jegyzéke	268
Szerzők	282

Zvara Edina:

Kézírtos és nyomtatott regulák Magyarországon a közép- és a korai újkorban*

A regula „a rend alapítója által megalkotott vagy jóváhagyott, követői életét szabályozó és az egyház által jóváhagyott alapelvek, amelyeket konstitúciók egészíthetnek ki”.²⁰⁵ A 13. század elejéig három fő regula létezett, az ágostonos, a bencés és a ferences. 1215-ben a lateráni zsinat kötelezte arra az újonnan létrejövő közösségeket, hogy azok a már meglévő szabályzatok közül válasszanak.²⁰⁶ Mindez az eretnekmozgalmak korában teljesen érthető védekező reakciója volt az egyháznak.

A nyugati típusú szerzetesi közösségeket tekintve tehát a következő regulákról beszélhetünk: Ágoston-regula, Benedek-regula, Ferenc-regula (és Klára-regula).

Ágoston regulája (Regula S. Augustini), a *Praeceptum* a IV. század végén íródott a thagasztei szerzetesi közösség számára.²⁰⁷ Öt részben (bevezető, a közös élet alapelvei, a monasztikus élet sajátos összetevői, visszatekintés záróima formájában, rövid gyakorlati összefoglaló)²⁰⁸ foglalja össze a kolostori élet alapjait. Ezt a regulát választották a premontreiek, a pálosok, az Ágoston-rendiek és a domonkosok.²⁰⁹

A *Benedek-regula (Regula S. Benedicti)* 530 körül keletkezett. Nursiai Szent Benedek (480 k.–547) regulája lett tulajdonképpen a nyugati szerzetesség alapszabályzata (összeállítása Ágoston eszméjét is tükrözi, pl. az engedelmesség követelménye). 73 fejezetben szabályozza a monostori életet: kitér többek között az istentiszteletre, a szerzetesek napi feladataira (imádkozás, olvasás, kétékezi

* A tanulmányban csak a középkorban alakult, nyugati típusú szerzetesi közösségeket vizsgálom.

²⁰⁵ Lanczkowski, Johanna: Szerzetesség kislexikona. Budapest : Athenaeum, 2000, 1999, 191. p.

²⁰⁶ Mansi, Johannes Dominicus: Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio. Firenze ; Venezia, 1759–1798 (Graz, 1960–1961)

²⁰⁷ Ágoston a Thagasztében élő női szerzeteseknek is írt egy szabályzatot. Mindkét írás legfőbb parancsa a szeretet. Másik művét, a *De opere monachorum*ot akkor írhatta, amikor átköltözött Hippóba.

²⁰⁸ Puskely Mária: Kétezer év szerzetessége. Szerzetesség- és művelődéstörténeti enciklopédia. 2. köt. Budapest : Dinasztia Kiadó-ház Rt., 1998, p. 1036–1037.

²⁰⁹ Legújabb kiadása: Szent Ágoston regulája. Latinból ford. és a bevezető tanulmányt írta Puskely Mária Kordia SSND. Budapest : Szent István Társulat, 1992, 149 p.

munka), a magatartásra (főként az apát iránti feltétlen engedelmességre), az újoncok felvételére, a vagyon és a tulajdonlás kérdésére, a büntetésre. Ez nem csak a bencés rend regulája, hiszen több, később alapított szerzetesrend is ezt vette át. Sikerét annak köszönhetette, hogy világos, tömör és mértéktartó tanácsokat ad a szerzetesi életvitelre, melyek a gyakorlatban jól alkalmazhatóaknak bizonyultak.²¹⁰ Ezt választották a bencések, a ciszterciek és a karthauziak.

A ferenceseknek nem kellett más regulát átvenniük, mint a domonkosoknak (ők Szent Ágostonét választották). Ez azért volt lehetséges, mert a IV. lateráni zsinat a ferences regulát már meglévőnek ismerte el, tehát 1215-ben Ferenc egy újabb szóbeli megerősítést kaphatott III. Ince pápától. A *Ferenc-regulának* több változata létezett. Az eredeti őszregulát III. Ince pápa hagyta jóvá szóban 1209-ben. Ez még csak egy általános életforma-útmutatás volt. A *Regula non bullata*,²¹¹ tehát a meg nem erősített regula 1221-ben jött létre, a „végső”, a megerősített (*Regula bullata*)²¹² pedig 1223-ban – ez utóbbit III. Honoriusz pápa 1223-ban engedélyezte. Míg az előző 24 fejezetben foglalta össze a szerzetesek életmódjára vonatkozó utasításokat, addig az utóbbi már csak 12-ben. Ferenc már a regula első mondatában összefoglalta a lényegét: „A kisebb testvérek regulája és élete ez: kövessék a mi Urunk Jézus Krisztus szent evangéliumát, élvén engedelmes-ségben, tulajdon nélkül és tisztaságban.”²¹³ A főbb témakörök: az újoncok felvétele, a birtoklás, a zsolozsmázás, a pénz, a prédikátorok és a prédikálás, a büntetés, a káptalanok megtartása. Ferenc *Végrendelete* (Testamentum, 1226) végén határozottan megtiltja, hogy bárki bármit is hozzáadjon a szabályzatokhoz, magyarázat nélkül kell megtartani azokat.²¹⁴

A regula az egyik legfontosabb könyv a szerzetesek életében, ezért összegyűjtésükre és olvastatásukra nagy gondot fordítottak.²¹⁵ A közösségbe lépésüktől kezdve számtalanszor olvasták vagy felolvasták nekik. Ezt maga a szabályzat is előírja. Ennek egyik legfontosabb helye a refektóriumbeli étkezés, amikor is még

²¹⁰ Európa ezer éve. A középkor. I. köt. Szerk. Klaniczay Gábor. Budapest : Osiris, 2004, 128. p.

²¹¹ Assisi Szent Ferenc művei. (Opuscula S. Francisci.) Uividek ; Szeged ; Csíksomlyó : Agapé, 1993, p. 23–46. (Ferences források ; 1.)

²¹² Uo. p. 47–53.

²¹³ Uo. 47. p.

²¹⁴ Uo. 60. p.

²¹⁵ V. Kovács Sándor írja a kéziratos magyar nyelvű kódexek bemutatásakor, hogy a rendek reguláik lefordításukra is nagy gondot fordítottak – ezt a megállapítást a nyomtatott változatok nem tükrözik. – Kovács Sándor, V.: Kolostori műveltség és magyar kódexirodalom (Irodalmi élet a késő középkorban). = uő. Eszmetörténet és régi magyar irodalom. Budapest : Magvető, 1987, 145. p. (Elvek és utak)

a szerzetesek étkeznek, addig egyik társuk felolvas, többek között a regulából. A felolvasásról a Benedek-regula részletesen rendelkezik a 38. fejezetben: „A testvérek étkezésénél nem szabad hiányoznia a felolvasásnál [...] Az asztalnál a legnagyobb csend legyen, hogy ott senkinek suttogását vagy szavát ne lehessen hallani, csak a felolvasóét [...]”²¹⁶ A regula, annak olvasásáról, ismeretéről többször is rendelkezik. Pl. a novíciusoknak a rendbe lépés előtt háromszor kellett elolvasniuk²¹⁷, később pedig minden nap, nehogy elfelejtsék annak utasításait, szabályait: „[...] mindnyájan mindenben kövessék a Regulát mint tanítójukat, és attól senki vakmerően el ne térjen. Senki a monostorban ne kövesse saját szíve akarátát [...]”²¹⁸

A ferencesnek a regulát a végrendelettel együtt mindig maguknál kell tartani. Minden káptalanon, melyet tartanak, a regula után a testamentum szavait is fel kell olvasni.²¹⁹

A három alapszabályzat közül a bencés és a ferences (különösen a *Regula non bullata*) rendelkezik igen részletesen a szerzetesi életről a rendbe lépéstől kezdve. Természetesen leginkább eltérő módon, hiszen az egyik egy monasztikus közösség, amely leginkább kontemplatív életmódot folytat, a másik pedig egy kolduló rend, amelynek a prédikálás az egyik legfőbb hivatása. Az előzőt a *stabilitas loci* elv örök életre a monostorába köti, az utóbbi tagjai a falvakba, városokba mennek. Sok közös vonásuk van a rendi szabályoknak, „[...] ugyanakkor rendenként határozottan különböznek is, az egyes szerzetesrendek sajátos arcélét fejezik ki”.²²⁰

* * *

A regulák fennmaradt, ismert magyarországi kézírtatos formái és nyomtatott kiadásai

ágostonos regula

1. *domonkos* könyvjegyzék, 1567 Nagyszombat.²²¹ egy ágostonos regula sem szerepel az összeírásban

²¹⁶ Szent Benedek regulája. Ford. Söveges Dávid OSB. Pannonhalma : Bencés K., 1995, 84. p.

²¹⁷ Uo. p. 112–113. 58. fej.

²¹⁸ Uo. 35. p. 3. fej.

²¹⁹ Assisi Szent Ferenc művei ... i. m. 60. p.

²²⁰ V. Kovács i. m. 145. p.

²²¹ Kiad. Katolikus intézményi könyvtárak Magyarországon. 1526–1726. Jegyzékszerű források. Sajtó alá rend. Zvara Edina. Szerk. Monok István. Szeged : Scriptum Rt., 2001, 309. p. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez ; 19/1.)

- *domonkos* kéziratos kódex: 1474 Birk-kódex: Váczi Pál fordítása²²²
- 2. *premontrei* könyvjegyzék, 1566, 1569 Lelesz:²²³ egy ágostonos regula sem szerepel az összeírásban
- *premontrei* könyvjegyzék 1688? Ság:²²⁴ egy regula sem szerepel az összeírásokban
- *premontrei* kéziratos kódex: Lányi-kódex: a premontrei apácák új előírásai²²⁵
- 3. *pálos* könyvjegyzék, 1635 Sátoraljaújhely:²²⁶ egy ágostonos regula sem szerepel az összeírásban
- Gyöngyösi Gergely OSPPE (1472–1545) összeállítása, a *Declarationes constitutionum*²²⁷
- – (Gregorius Coelius Pannonius:) Szent Ágoston regulájához írott magyar nyelvű magyarázatai²²⁸

bencés regula:

- 1. *bencés* könyvjegyzékek, 1619–1691 Garamszentbenedek:²²⁹ egy regula sem szerepel az összeírásokban
- bencés* könyvjegyzék, 1658 Pannonhalma:²³⁰
- *bencés* regula
- Constitutiones Congregationis Austriacae Monasteriorum ordinis S. Benedicti cum Regula editae exemplaria 2.*
- Regula Emedullata S. P. N. Benedicti in usum Nouitiorum*
- Officium B. M. Virginis una cum alijs Officijs. Vita S. P. N. Benedicti cum Regula eiusdem. Praxis Exercitiorum spiritualium*

²²² Birk-kódex, 1474. Az emlék hasonmása, betűhű olvasata és latin megfelelője. Bevezetéssel ellátva közlése Pusztai István. Budapest : Akadémiai Kiadó, 1960 (Codices Hungarici ; 5.)

²²³ Adattár ; 19/1. p. 436–438.

²²⁴ Uo. 439. p.

²²⁵ Régi magyar codexek 4.

²²⁶ Uo. 435. p.

²²⁷ Róma, 1518–1520.

²²⁸ *Annotationes in regulam divi Augustini.* (Velece, 1537) – Hasonmás kiadása: Szerk. és az előszót írta Sarbak Gábor. Csíkszereda : Státus Könyvkiadó, 2001, XXXII, 190 p.

²²⁹ A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla cikkei és gyűjtése. Sajtó alá rend., függelék: Herner János, Monok István. Szeged, 1983, 183. p., 193. p., 216. p., 221. p., 225. p., p. 237–238, p. 292–293. (Adattár ; 11.)

²³⁰ Adattár ; 19/1. p. 246–305. Récsey Viktor: A pannonhalmi Főapátság könyvtárának jegyzéke 1658-ban, Magger Placid főapát kormányja alatt. – *Catalogus librorum omnium conventus S. Martini de S. Monte Pannoniae Anno 1658. Sub D. Andreae Placido (Magger) eiusdem monasterii archiebatu confectus.* Budapest, 1902

Regulae S. P. N. Benedicti exemplaria impressa 8.
Regula S. P. N. Benedictj
Regula D. P. N. cum adiuncto libello de Imitatione Christi
Regula D. Patris Nostri cum declarationibus Congregationis Cassinensis
Regula Serenissimi P. N. Benedicti. Idiomate Germanico
Regula S. P. N. Benedicti
(Commentarius in Regulam S. P. N. Benedicti. Antonij Percz)
(Theologia Regularis Caramuelis. Theologia Regularis Caramuelis in Regulas Sancti Basilij, Augustini, Benedicti et Franciscj)
(Concordia Regularum S. Benedicti Auienae Abbatis cum notis et obseruationibus Hugonis Monardi)
(Directorium spirituale Magistri Nouitiorum) Regula emedullata eodem Authore
(Meditationes in Regulam S. P. N. Benedicti P. Caroli Stengelij 4)
– ferences regula
Dux Fratrum minorum complectens Regulam S. Francisci cum alijs quibusdam
Regula et Testamentum Seraphici P. Francisci

bencés könyvjegyzék, 1664 Pannonhalma:²³¹ egy regula sem szerepel az összeírásban

3. *ciszterci* könyvjegyzék, 1700 körül Borsmonostor:²³² egy *bencés* regula sem szerepel az összeírásban

ferences regula

kézírtatos kódexek:

- Esztergomi Imre OFM kézikönyvben összegyűjtötte a ferencesek szabályait (1513–1516), latin nyelven²³³
- 1514 Lobkovicz-kódex²³⁴
- 1519 Debreceni-kódex²³⁵

²³¹ Adattár ; 19/1. p. 307–308.

²³² Lesestoffe in Westungarn II. Forchtenstein (Fraknó), Eisenstadt (Kismarton), Güns (Kőszeg), Rust (Ruszt). Hrsg. von Tibor Grüll, Katalin Keveházi, Károly Kokas, István Monok, Péter Ötvös, Harald Pickler. Szeged, 1996, p. 199–200. (Adattár ; 18/2.)

²³³ V. Kovács i. m. 145. p.

²³⁴ Lobkowicz-kódex. 1514. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata bevezetéssel és jegyzetekkel. Közzéteszi, a bevezetést és a jegyzeteket írta Reményi Andrea. Budapest : Argumentum: Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1999

²³⁵ Debreceni kódex. 1519. A nyelvemlék hasonmása és betűhű átirata bevezetéssel és jegyzetekkel. Az előkészítő munkát végezték Abaffy Csilla és Reményi Andrea. A be-

könyvjegyzékek:

1613–1620 Gyöngyös:²³⁶ –

1644 Németújvár:²³⁷ –

1645 k. Németújvár:²³⁸ –

1648 Németújvár:²³⁹ –

1662 Szokolca:²⁴⁰

– ferences regula

Regula S. P. N. Franciscj in pergamina scripta

(Opuscula Sanctj Bonaventurae Aureis Nobis digna. Vsque ad Medjum Voluminis. Item a Medio Voluminis: Incipiunt aliu opuscula et Tractatus eiusdem Varia)

(Brunonis Chassaing Ordinis Minorum: Priuilegia Regularium)

Speculum Vitae B. P. Nostrj Francisci et Sociorum

(Conformitates S. P. N. Francisci)

Regula B. P. N. cum Expositionibus Summorum Pontificum Et Sanctorum Virorum Ordinis Nostrj

– bencés regula

Compendium Regulae S. Benedictj Abbatis. Ibidem In parte anteriorj ponitur Vita eiusdem Sanctj ex lib. 2 Dialogorum S. Gregorij Papae. etc.

Regula Benedictinorum

1674 Kassa:²⁴¹ –

1679 Kassa:²⁴² –

1681 Szokolca:²⁴³ –

1700 k. Sümeg:²⁴⁴ –

vezetést írta Madas Edit és Reményi Andrea. Budapest : Argumentum : Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1997

²³⁶ Kiad. Keveházi Katalin–Monok István: A Csongrád Megyei Levéltár ferences kódexe. = Collectanea Tiburtiana. Tanulmányok Klaniczay Tibor tiszteletére. Szerk. Galavics Géza, Herner János, Keserű Bálint. Szeged : JATE, 1991, p. 65–82. (Adattár ; 10.) – Adattár ; 19/1. p. 310–316.

²³⁷ Kiad. Adattár ; 19/1. p. 322–323.

²³⁸ Kiad. Adattár ; 11. 244. ; Nr. 406.

²³⁹ Uo. p. 251–252. ; Nr. 427.

²⁴⁰ Kiad. Adattár ; 19/1. p. 324–363.

²⁴¹ Uo. p. 316–319.

²⁴² Uo. p. 319–321.

²⁴³ Kiadatlan.

²⁴⁴ Kiadatlan.

1704–1730 Buda:²⁴⁵ –

18. sz. eleje Kismarton:²⁴⁶ –

1715 Eperjes:²⁴⁷

Regula S. Patri Francisci

1720 Brod:²⁴⁸

1727 Csíksomlyó:²⁴⁹

– ferences regula

Regula Sancti Patris Nostri Francisci 1

(Expositio Marchantii in Regulam 1)

(Declaratio Nicolai 3. super Regulam Sancti Francisci 1)

(Expositio in Regulam Sancti Francisci 1)

(Expositio Literalis Sacrae Regulae Petri Marchantii 1)

1731 Eperjes²⁵⁰

– ferences regula

Regula et Vita S. P. N. Francisci latini

– bencés regula

Regula P. Benedicti Abbatis

1732 Mikháza²⁵¹

– ferences regula

(Expositor Regulae Marchantius 1)

– ágostonos regula

(Hugonis in Regulam S. Augustini 1)

1734 Csíksomlyó:²⁵² –

– ferences regula

²⁴⁵ Kiadatlan.

²⁴⁶ Adattár ; 18/2. p. 189–192.

²⁴⁷ Kiadatlan.

²⁴⁸ Kiadatlan.

²⁴⁹ Kiadatlan.

²⁵⁰ Kiadatlan.

²⁵¹ Kiadatlan.

²⁵² Kiadatlan.

(Expositio Marchantii in Regulam 1)
(Declaratio Nicolai 3 super Regulam Sancti Francisci) 1)
(Expositio in Regulam Sancti Francisci 1)

1735 Buda:²⁵³ –

1749 Beszterce:²⁵⁴ –

1750 Eperjes²⁵⁵

– bencés regula

Regula S. Benedicti bis, semel in Pergamina alba, secundo sine initio et fine in
Theca lignea sine fibulis in folio vigesimo quarto id est 24

1750 Kolozsvár:²⁵⁶ –

A fennmaradt források alapján a legtöbb latin nyelvű, nyomtatott regula (és magyarázat) a bencés és a ferences könyvjegyzékeken található. Megfigyelhető, hogy a ferences kolostorokban voltak bencés, a bencés monostorokban pedig ferences regulák is. A két rend Magyarországon népszerű és elterjedt volt, reguláik pedig az ágostonoshoz képest részletesebben, megfoghatóbb módon írnak a szerzetesek életmódjáról, feladatairól.

Nyomtatott, magyar nyelvű regulák a 16–18. századi (1566–1750) könyvjegyzékeken nem szerepelnek. Talán elegendőnek bizonyultak a latin nyelvű változatok és a kéziratos magyar nyelvű fordítások (ez utóbbira bizonyíték a szabolcai ferences 1662-es könyvjegyzék egyik tétele).²⁵⁷ Kivételt csak a pálosok képeznek, akiknek ágostonos reguláját Gyöngyösi Gergely fordította le magyar nyelvre, s amely nyomtatásban meg is jelent Velencében (1537). Használatba azonban nemigen kerülhetett, hiszen a 16. század elején a pálosok magyarországi működése is gyakorlatilag megszűnt.

²⁵³ Kiadatlan.

²⁵⁴ Kiadatlan.

²⁵⁵ Kiadatlan.

²⁵⁶ Kiadatlan.

²⁵⁷ Libri Septimae Classis (Sub Secundo Titulo) Pure Hungarici Idiomatis: Regula S. P. N. Francisci in pergamina scripta.

Tanulságos áttekinteni az első magyarországi és a magyar nyelvű, nyomtatott regulákat, amelyek mind a 18. századból valók:

ágostonos:

- az első ismert, Magyarországon nyomtatott, latin nyelvű ágostonos regula: Regula S. P. Augustini, episcopi Hippoensis. (4-r. 168 l.) [Magno-Varadini, 1743.]²⁵⁸

bencés

- nem ismert, Magyarországon nyomtatott, magyar nyelvű bencés regula a korai újkorból, csak egy kézíratos fordítás egy ismeretlen bencés szerzetestől 1689-ből²⁵⁹

ferences

- az első ismert, Magyarországon nyomtatott, latin nyelvű ferences regula: Incipit regula et testamentum Seraphici Patris nostri Sancti Francisci. – (Serafim Szent Ferentz regulája.) Csiksomlyó 1726, [Zárda ny.] 25 l.²⁶⁰
- az első ismert, Magyarországon nyomtatott, magyar nyelvű ferences regula: Ditsőséges szerafim Szent Ferentz atyánk regulája és testamentoma, némelly szükséges oktatásokkal és szép imádságokkal. Buda 1734, Nottenstein ny. 107 l.²⁶¹
- az első ismert, Magyarországon nyomtatott, német nyelvű ferences regula: Regula und Testament sambt denen Constitutionibus der Mindern Brüder des heiligen Francisci Ordens die Capuciner genannt. Pressburg 1735, Druck. Royer. 116 l., 11 lev.²⁶²
- az első ismert, Magyarországon nyomtatott, szlovák nyelvű ferences regula: (Schneider, Dion.) Regula Bratruw Menssych Swateho Otca

²⁵⁸ Petrik Géza: Magyarország bibliographiája. 1712–1860. 1. köt. Budapest : OSZK, 1968, 141. p.

²⁵⁹ Szent Benedek regulája ... i. m. 12. A fordító adatai szerint az első teljes Regula kiadás 1895-ben jelent meg, Labach Bertold fordította. A második Molnár Bertalané (1928), a harmadik és a negyedik Söveges Dávidé (1948, 1995): uo.

²⁶⁰ Petrik Géza: Magyarország bibliographiája. 1712–1860. 5. köt. Pótlások Petrik Géza Magyarország bibliographiája, 1712–1860. c. művének 1–4. kötetéhez. Az 1712–1800 között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok. Összeáll. Borsa Gedeon, Fajcsék Magda, Pavercsik Ilona, V. Ecsedy Judit. Szerk. V. Ecsedy Judit. Budapest : OSZK, 1971, 152. p.

²⁶¹ Uo.

²⁶² Uo.

Francissku na rozumitedlny wedle Wlasti nasseg gazyk obrácena, z Vsylowanjm otca Dionysiuša Vherskeg Provinciae B. P. Marie Provinciala Vniženého. (12-r. 44 l.) W Trnawe, 1713. Typ. acad.²⁶³

Annak ellenére, hogy az egyes szerzetesrendeken belül kötelező volt a regula ismerete, s azt rendszeresen olvasni, ismerni kellett, meglepően kevés fennmaradt példányról van tudomásunk. A fenti adatok azt mutatják, hogy több olyan rendház is van, ahol nincs regula vagy regulamagyarázat. Ez azonban szinte lehetetlen, hiszen életmódjuk megkövetelte nemcsak annak ismeretét, hanem olvasását s az abban előírtak gyakorlását, megvalósítását is. A hiány oka egyrészt az lehet, hogy minden valószínűség szerint az a könyvanyag szerepel a jegyzéken, amely a könyvtárban volt elhelyezve. Azonban egy kolostorban a könyvtáron kívül több helyen is voltak könyvek, úgymint a kóruson, a sekrestyében, a refektóriumban, a dormitóriumban, a scriptoriumban (ha volt), az infirmáriumban s a szerzetesek celláiban azok, amelyeket a szerzetesek kölcsönöztek. Tehát valószínűleg nem lettek összeírva a regulák. Másrészt pedig nem maradtak fenn példányok éppen azért, mert rendszeresen olvasták, azaz egyszerűen elhasználták azokat, s nem csak a regula előírása miatt.

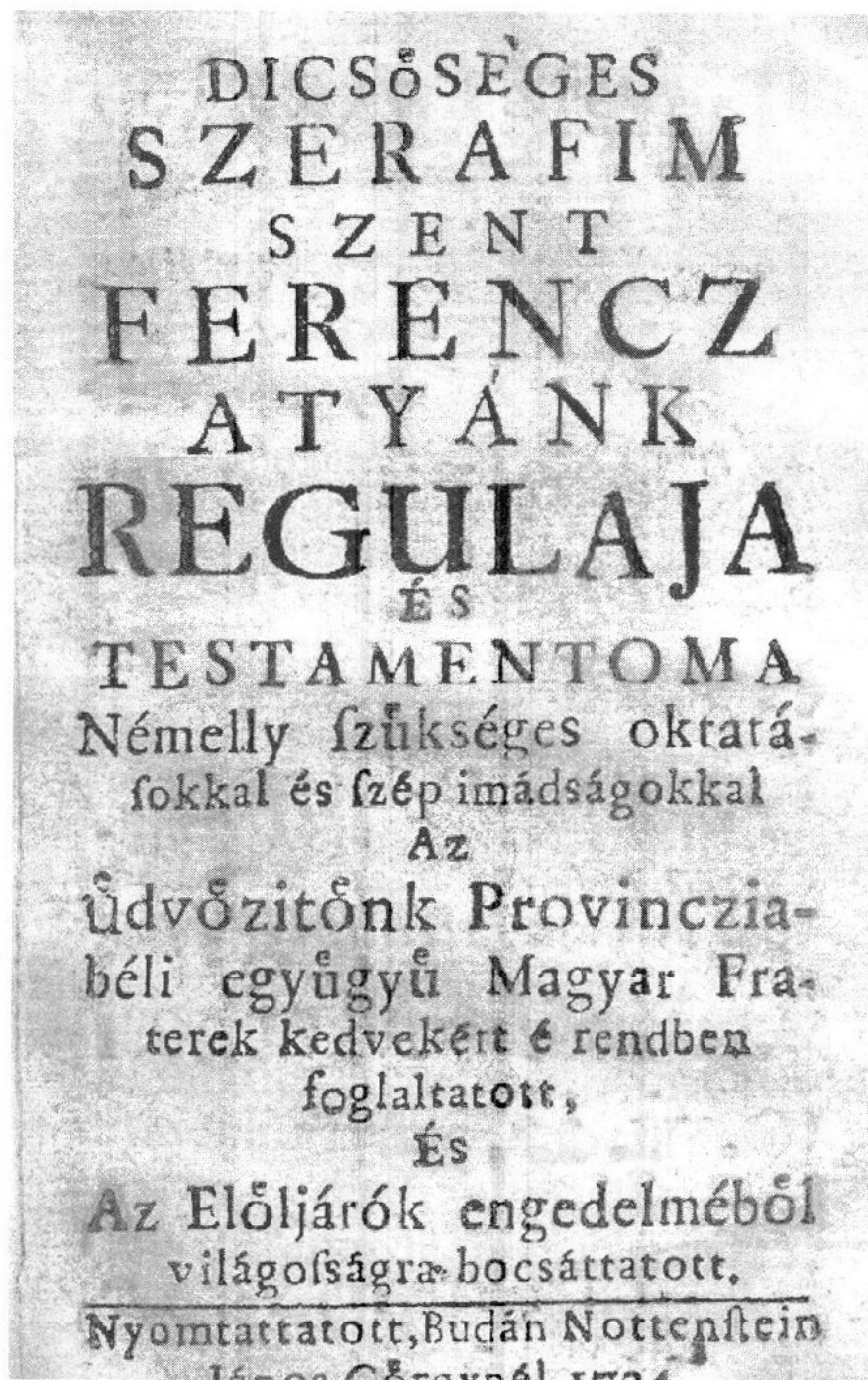
²⁶³ Petrik Géza: Magyarország bibliographiája. 1712–1860. 1–4. köt. Budapest : OSZK, 1968, 81. p.

I N C I P I T
R E G V L A B E A T I
A V G V S T I N I
E P I S C O P I.

H Octitulo insignitur regula
hæc professionis nostræ cō
mendata ab authore, ꝑ sit il
le excellens ecclesiæ doctor
qui totū orbem illustravit
sua sapientia, Quæ quia particulatim
maxime in sensu excerpta est ex sacra scri
ptura, quæ tota Christi est, reuera Chri
sti pōtius dicēda, qui spiritum excitauit
in beato Augusti. vt eam iuxta formā
apostolicam perscribat regulam.

Ante omnia, fratres charissimi, dili
gatur deus: deinde proximus.
Quia ista duo præcepta sunt prin
cipaliter nobis data.
Zerelmes atiam fiaii mindeneknek
eleyte zerettessek. isten, annakutā

A pálosok első magyar nyelvű, nyomtatott regulája (Velece, 1537)

A ferencesek első magyar nyelvű, nyomtatott regulája (Buda, 1734)